خراسان رضوی
یکشنبه ۱۶ اسفند ۱۳۹۴
۲۶ جمادی‌الاول ۱۴۳۷
شماره ۳۲۴۰

صاحب امتیاز: موسسه فرهنگی هنری خراسان
مدیرمسئول: محمد سعید احدیان
سردبیر: سیدعلی علوی

دفتر مرکزی: مشهد، بلوار شهید صادقی
صندوق پستی: ۵۱۱-۹۱۷۳۵
تلفن: ۳۷۶۳۴۰۰۰-۰۵۱

نمابر دبیرخانه: ۰۵۱۳۷۶۲۴۳۹۵
پذیرش آگهی و اشتراک: ۰۵۱۳۷۰۱۰
پیامک: ۲۰۰۰۹۹۹

چاپ مشهد:
روابط عمومی: ۳۷۶۱۷۰۰۰-۰۵۱
نمابر تحریریه: ۳۷۶۲۶۵۰۱-۰۵۱

شهر چاپ خراسان

امروز	مشهد	فردا
۲۵ ▼۹	۲۳ ▼۸	

امروز	تهران	فردا
۲۱ ▼۹	۱۸ ▼۵	۲۳ ▼۱۱

امروز	بیرجند	فردا
۲۳ ▼۱۱	۱۸ ▼۸	

امروز	بجنورد	فردا
۲۳ ▼۵	۱۲ ▼۳	

گزارش خراسان رضوی از حال و روز ناخوش برخی آثار تاریخی استان

وقتی کاروان سرای عصر تیموری، زمین فوتبال می شود!

عکس: ناسخ

حمیدرضا ناسخ- در استان خراسان رضوی حدود شش هزار اثر تاریخی وجود دارد که تعداد زیادی از آن ها به ثبت ملی رسیده و برخی نیز در آستانه ثبت میراث جهانی است. رباط ها (کاروان سراها)، آرامگاه ها، آب انبارها و... جزو آثار تاریخی است که در شهرها و روستاهای استان پراکنده شده است. بسیاری از این آثار طی سال ها بر اثر حوادث طبیعی و برف و باران و... آسیب دیده و برخی نیز هنوز پابرجاست. در این سال ها سازمان میراث فرهنگی، صنایع دستی و گردشگری نیز به فراخور اعتبارات ملی تا حدودی برای نگهداری و مرمت این آثار اقدام کرده است، اما با وجود این، هنوز آثار و بناهای ارزشمندی در اطراف استان خراسان رضوی وجود دارد که یا تخریب شده یا در معرض تخریب قرار گرفته یا با بی مهری و بی توجهی مواجه شده است. خبرنگار خراسان رضوی در بازدید از برخی ازاین آثار تاریخی، به تشریح وضعیت این قبیل آثار ارزشمند تاریخی پرداخته است.

■ رباط سفید؛ ورزشگاه!

کاروان سرای بزرگ رباط سفید از جمله بناهای تاریخی سده نهم است که در عصر تیموری ساخته شده است. رباط سفید در حاشیه جاده مشهد - تربت حیدریه و در داخل روستای رباط سفید در ۷۵کیلومتری جنوب شهر مشهد قرار دارد و از نظر تقسیمات سیاسی، از روستاهای بخش احمدآباد مشهد به شمار می رود.بنای این رباط آجری شامل حیاط مرکزی و سه ایوان محوری در پیرامون آن است. همچنین رواقی مرکب از طاق نماها، ایوان های حیاط مرکزی را به هم ارتباط می دهد. فضای سرپوشیده رباط توسط چهار جزر مربع به هشت دهنه تقسیم شده و بر روی دهانه مرکزی ، گنبد ایجاد شده است.
رباط سفید علاوه بر سقف های گنبدی شکل، دارای بادگیرهای زیبایی است که قسمتی از این بادگیرها به مرور زمان آسیب دیده اند و سقف گنبدی برخی دالان های آن ترک خورده یا فرو ریخته است. این رباط در تاریخ ۸ مرداد ۱۳۸۸ به شماره ۵۹۵۷ به ثبت ملی رسیده است.در قسمت در ورودی رباط تابلوی رنگ و رو رفته ای به امضای سازمان میراث فرهنگی خراسان رضوی خودنمایی می کند که شناسنامه بنا در آن نوشته شده است. وقتی در این شناسنامه می خوانیم که رباط سفید جزو آثار ارزشمند دوران تیموری است، از وجود چنین اثر ارزشمندی در مجاورت جاده مشهد- تربت حیدریه به خود می‌بالیم. دقیقا در کنار همین تابلو، وسایل بازی از جمله تاب، سرسره و الاکلنگ های رنگ و رو رفته نیز چشم نوازی می کند. در محوطه ای کوچک این وسایل اسباب بازی جا خوش کرده اند که گاهی اوقات میزبان کودکان روستای رباط سفید است. هر بیننده ای با تماشای این وسایل بازی شاید گمان کند که این وسایل نیز متعلق به عصر تیموری است!

■ زمین فوتبال در داخل کاروان سرا

داخل این کاروان سرا می شوم. سر و صدا و فریادهایی را از بیرون در می شنوم. گمان می کنم جهانگردان و ایرانگردان بسیاری در حال بازدید از رباط هستند که این چنین به افتخار چنین بنای فاخری دست و سوت می زنند و فریاد و هورا سر می دهند. اما وقتی که داخل کاروان سرا می شوم ، معنای این سوت و کف ها را می فهمم. از تعجب گیج می شوم. آیا راه را درست آمده ام، این جا رباط عصر تیموری است یا زمین فوتبال؟
سکوهای سیمانی را می بینم که جمعیت زیادی بر روی آن نشسته اند و تماشاگران دو تیم میدان مسابقه را تشویق می کنند.به نوعی ورزشگاه تختی مشهد در ابعادی کوچک تر مقابل چشم هایم مجسم می شود. دو تیم به شدت مشغول بازی فوتبال هستند. محوطه رباط که از چهار طرف به ایوان ها و دالان ها و اتاق ها مرتبط است، همچون زمین فوتبال با رنگ های مختلف خط کشی شده است و تیرک دروازه ها به دروازه ورودی رباط نیشخند می زنند!
سکوهای سیمانی که در داخل آن ساخته شده دل را می آزارد و روح را سوهان می کشد به گونه ای که دوست نداری لحظه ای به این سکوها بنگری. هرچه بیشتر به اطراف می نگرم، بیشتر دمغ می شوم. خصوصا هنگامی که با ماژیک ها و رنگ ها دیوار برخی ایوان ها و اتاق نوشته شده است. رختکن، اتاق مربیان، اتاق داوران و ...
در شرایطی که در برخی ورزشگاه های ما رختکن درست و حسابی وجود ندارد، بچه های رباط سفید از فزونی اتاق ها استفاده کرده اند و به زودی اتاق کنفرانس نیز پیش بینی خواهند کرد. وقتی توپ را شوت می کنند و بر گرده دیوار خشتی اصابت می کند، تو گویی لگدی است که بر تارک تاریخ زده می شود، کرنر می زنند به ایوان ها و سانتر می کنند به دالان های رباط سفید!
«محمد» یکی از فوتبالیست های ورزشگاه رباط سفید است! از او می پرسم چرا این جا را برای بازی انتخاب کرده اید؟ پاسخ می دهد: این مکان هم گرم است، هم اتاق به اندازه کافی و هم امنیت دارد. به علاوه این که تماشاگران نیز بر روی سکوهایی که ساخته‌ایم می‌نشینند و تیم شان را تشویق می کنند. از او می‌پرسم آیا می دانی که این اثر تاریخی مربوط به دوره تیموری است که باید در حفظ و نگهداری آن کوشا باشیم؟ پاسخ می دهد: بله، می دانم که مربوط به دوره تیموری است. خدا پدرشان را بیامرزد، برایمان زمین فوتبال ساختند.
و باز سوال می کنم که آیا کسی از اداره میراث فرهنگی تا کنون مانع بازی کردن شما نشده است؟ پاسخ می شنوم که مگر کار خطایی می کنیم که مانع از بازی مان شوند؟ تازه باید ما را تشویق هم بکنند چراکه در این مکان ورزش می کنیم!
واقعا جای تاسف دارد که رباط سفید با این عظمت در مجاورت یک شاهراه قرار دارد،اما بچه های روستا آن را تبدیل به زمین ورزشی کردند.

■ طویله گوسفندان و انبار غله

بازی فوتبال به پایان خود رسیده و هر دو تیم و تماشاگران از داخل رباط بیرون می روند. تصمیم می گیرم برای مشاهده عظمت این بنای تاریخی به پشت بام آن بروم. از دو دیوار کوتاه به راحتی خود را به پشت بام می رسانم. سقف برخی دالان ها فرو ریخته است، همان گونه که به اطراف می نگرم، صدای گوسفندان توجهم را جلب می کند. سرم را بر می گردانم، به کاربری های مختلف رباط عصر تیموری پی می برم. آری، در یکی از اتاق های بزرگ آن چندین رأس گوسفند جا خوش کرده اند و به عبارتی رباط سفید کاربری به نام «طویله» گوسفندان هم پیدا کرده است.از قسمت دیگر یکی از اتاق ها نیز به نحو شایسته‌ای استفاده شده و تبدیل به انبار علوفه دامی شده است. وقتی دوباره به داخل رباط باز می گردم. اصطبل ها، بارانداز ها، دالان ها و آخورهای مخصوص حیوانات کاروانیان را مشاهده می کنم و راهروهایی که از زباله انباشته شده بود.این در حالی است که رئیس شورای روستای رباط سفید قبل از چاپ این گزارش به خبرنگار ما طی گفت وگو یی اعلام کرد که طویله گوسفندان از این کاروان سرا برداشته شد و به ساکنان روستا اخطار داده شد که در صورت مشاهده دوباره با افراد متخلف برخورد می شود.

■ آرامگاه لقمان بابا – سرخس

در منتهی الیه شمال شرقی ایران در شهر سرخس و در فاصله اندکی از مرز ایران و ترکمنستان، بنای خشتی باشکوهی وجود دارد که وقتی بر بلندای آن نظر می افکنی، کلاه از سر آدم بر زمین می افتد. این جا آرامگاه لقمان بابا، عارف مشهور سده چهارم است. این آرامگاه باشکوه، هزار سال است که در این پهن دشت در حاشیه شهر سرخس خودنمایی می کند و به همت سازمان میراث فرهنگی بارها مرمت شده است. کتیبه های بیرون بنا و خطوط قرآنی آن هنوز پابرجاست و تو را به عمق تاریخ می برد.آرامگاه شامل گنبدی ۲ پوشینه آجری با ایوانی بلند است و نوار کمربند مانندی قسمت مدور گنبد را از ساقه و دیواره آن که بر روی قاعده کثیرالاضلاعی قرار گرفته است، جدا می کند. در بدنه هر ضلع آن روزنه ای برای روشنایی درون گنبد تعبیه شده است و تزیینات گچی، گچ بری و آجرکاری آن ممتاز و باشکوه است.به راستی بنای آرامگاه لقمان بابا شگفت انگیز است و تماشای آن انسان را به وجد می آورد ، اما حیف وقتی که برای بازدید این بنا رفته بودیم، سگ های یک گله گوسفند در اطراف این آرامگاه پارس می کردند و ما با ترس و لرز بسیار و به کمک چوپان خود را به بقعه رساندیم. چون بنا ارتفاع زیادی دارد و در وسط زمین بسیار بزرگی هست. هنگام عصر سایه بنا بر زمین می افتد و استراحتگاه خوبی برای یک گله گوسفند می شود. بنا اصلا محوطه ای محصور ندارد و برای همین انواع و اقسام حیوانات را می توان در اطراف آن مشاهده کرد. وقتی برای بازدید رفتیم، این چوپان گله بود که جلوی سگ ها را گرفت تا مانع ورودمان نشوند!
اطراف بنا بوی تند فضولات گوسفندان مشام را آزار می داد. با خود گفتم اگر یک گردشگر اروپایی همین الان برای بازدید به آرامگاه لقمان بابا بیاید، چه حرفی برای پاسداشت آثار تاریخی مان داریم و او در دل از این همه غفلت و بی توجهی چه به ما خواهد گفت؟
به راستی اگر سگ گله ای یک گردشگر را زخمی کند چه پاسخی خواهیم داشت؟

■ مدرسه مجتهدی نیشابور

هرکس به نیشابور رفته باشد، می داند که خیابان امام خمینی(ره) این شهر، خود یک موزه تاریخ و تمدن است؛ از مسجدجامع شهر گرفته تا مدرسه مجتهدی، بازار، تکیه ابوالفضلی، حمام مرمر و...
پس از گذر از میدان تره بار، داخل کوچه ای نسبتا باریک می شویم تا مدرسه مجتهدی را که بسیاری از بزرگان خراسان و نیشابور در آن تربیت شده اند ببینیم. ماجرا به دو سال پیش بر می گردد، با راهنمایمان که از پرسنل میراث فرهنگی نیشابور بود، کنار در منزلی قدیمی توقف کردیم او گفت این جا مدرسه تاریخی مجتهدی اثری ارزشمند از دوره قاجار است. از داخل راهروی باریکی که عبور می کنیم، اتاق هایی که زمانی محل تحصیل و تدریس بزرگان بود قابل مشاهده است.
پس از عبور از راهروی باریکی به محوطه مدرسه رسیدم. در آفتاب سوزان محوطه و در کنار دیوارها، روی پلاستیک هایی لواشک درست کرده بودند و لشکر پشه ها و مگس ها را می دیدم که جولان می‌دادند.اتاق ها با آجر ساخته شده بود، سقف ها و در و پنجره های چوبی همه به حیاط بزرگ و دو طبقه مدرسه باز می شد. برخی از قسمت های بنا به همت سازمان میراث فرهنگی بازسازی شده بود، ولی بازسازی کل بنا بودجه ای را می طلبد که حالا حالاها در دسترس نخواهد بود.

■ رباط شرف

بنای تاریخی رباط شرف در ۴۵کیلومتری شهر سرخس و بعد از تپه های روستای شورلق در داخل بیابانی آرام گرفته است.رباط از بیرون به مثابه یک قطعه بزرگ و از درون به قصری باشکوه شباهت دارد. قدمت بنا به سال ۵۴۹ و عصر سلطان سنجر سلجوقی باز می گردد که با مصالح آجر و گچ ساخته شده است و از جالب ترین آثارمعماری در سده ششم به شمار می رود.این رباط آن قدر زیباست و آجرکاری های متفاوتی در آن به کار رفته است که به آن «موزه آجر ایران» لقب داده اند.
در زمان بازدید ما، استادکار ماهری مشغول مرمت این بنا بود. او به کم و کیف بنا آگاهی داشت و اندوهگین بود از این که چنین بنایی تخریب شده است و اکنون باید با زحمت فراوان آن را مرمت کرد.او از بازدید گردشگران داخلی و خارجی می گفت. از این که آنان از تماشای چنین بنای فاخری انگشت حیرت به دهان گرفته بودند، دفتر یادبود بنا را نشان مان داد. دل نوشته های گردشگران درباره رباط شرف دل را به پرواز در می آورد و باعث می شد به دانسته های غنی فرهنگی مان افتخار کنیم.
بنای زحمت کش میراث فرهنگی هم نقش راهنما را بازی می کرد و هم به کار مرمت مشغول و از ترس نیش عقرب ها تختخواب خود را بر روی چند میله بلند در کنار بنا، قرار داده بود و همدم شب ها و روزهای رباط شرف بود و به آن عشق می ورزید.

■ آرامگاه بابا لقمان سرخس

■ رباط شرف سرخس

■ مدرسه مجتهدزاده نیشابور

عکس: نسیم دهقانی

معاون امور شهرستان های سازمان میراث فرهنگی، صنایع دستی و گردشگری استان:

صیانت از ۶ هزار اثر تاریخی استان نیازمند ۱۲ هزار نگهبان است

معاون امور شهرستان های سازمان میراث فرهنگی خراسان رضوی درباره علل بی توجهی به آثار تاریخی به خبرنگار ما گفت: در استان خراسان رضوی شش هزار اثر تاریخی وجود دارد که هزار و ۵۰۰ اثر ثبت ملی شده اند که نگهداری و مرمت این همه اثر تاریخی کار دشواری است و اعتبار فراوانی را می طلبد.از طرفی به ۱۲ هزار نگهبان نیاز داریم.حسین متشکری افزود: در زمینه مرمت بناهای تاریخی بر مبنای اولویت ها عمل می شود. یعنی بناهای تاریخی را بر مبنای قدمت و سایر مشخصات آن اولویت بندی می کنیم و سپس مرمت انجام می گیرد.وی با تایید انجام بازی فوتبال در داخل کاروان سرای رباط سفید افزود:ما هم شنیده ایم که در داخل این کاروان سرا فوتبال بازی می کنند که حتما در این زمینه پیگیری ویژه ای انجام می دهیم.
وی اظهار کرد: برای مرمت بناها نیز از اعتبارات ملی و استانی استفاده می کنیم که در سال های اخیر به دلیل کمبود اعتبارات روند مرمت ها نیز کند شده است .ولی این موضوع سبب نشده که به مرمت آثار تاریخی بی توجه باشیم.وی بیان کرد: برای مرمت و حفاظت از بناهای تاریخی صندوق احیای بناهای تاریخی در سازمان میراث فرهنگی کشور تاسیس شده است که این صندوق واگذاری بناها را به بخش خصوصی در دستور کار قرار داده است و در استان خراسان رضوی نیز بناهای ارزشمندی همچون کاروان سرای مهر، رباط فخرداوود و کاروان سرای عباسی در قدمگاه به بخش خصوصی واگذار شده است و این روند درباره سایر بناها نیز ادامه دارد.متشکری افزود: هدف صندوق توجه به بحث مهم مرمت ، احیا ، واگذاری آن به بخش خصوصی و تعریف کاربری و استفاده بهینه از این بناهاست.معاون امور شهرستان های سازمان میراث فرهنگی خراسان رضوی گفت: اکنون طبق دستور مدیرکل اداره میراث فرهنگی استان عزم مان را جزم کرده ایم تا بحث سندهای بناهای تاریخی را پیگیری کنیم .
چرا که سندهای برخی بناها مشکل تودیع دارند که در صورت رفع این شکل می توان هم بحث مرمت را به جد پیگیری کرد و هم بحث واگذاری این بناها تسهیل می شود و در سطح استان واگذاری بناهای تاریخی را در دستور کار قرار داده ایم.وی درباره موضوع سرقت برخی متعلقات بناهای تاریخی و وظیفه سازمان میراث فرهنگی در حفاظت از این بناها هم گفت: قبول است که دولت وظیفه نگهداری از بناهای تاریخی را برعهده دارد، ولی اگر واقع بینانه نگاه کنیم، در می یابیم که هیچ دولتی چنین پولی برای نگهداری از بناهای تاریخی ندارد و این موضوع کمک همه مردم را می طلبد.وی افزود: در استان شش هزار بنای تاریخی داریم و اگر بخواهیم برای هر بنا در دو نوبت یک نیرو به کار بگیریم، نیازمند ۱۲ هزار نفر هستیم که باید به آن ها حقوق بدهیم ،این حقوق پول هنگفتی را می طلبد که در این خصوص چنین اقدامی در شرایط حاضر نشدنی است.وی افزود: در شرایط کنونی اگر بتوانیم هزینه نگهداری و نگهبانی از بناها را صرف مرمت آن ها کنیم و حفاظت از بناها را به مردم بسپاریم کاری بسیار عالی خواهد بود.متشکری با اشاره به تغییر کاربری و سپردن برخی بناها به بخش خصوصی گفت: در زمینه مرمت ها نیز اقدامات ارزنده ای انجام شده است که به عنوان مثال رباط سنگ بست، ارسلان جاذب، مدرسه غیاثیه خرگرد خواف، آسبادهای نشتیفان و... از این جمله است. وی افزود: برای نگهداری و حفاظت از بناهای تاریخی بهترین شیوه استمداد از انجمن های میراث فرهنگی است. چرا که ما نیروی چندانی برای سرکشی از بناها نداریم و یگان حفاظت نیز در حد توان از بناهای تاریخی سرکشی می کند. وی افزود: وقتی تعداد بناهای تاریخی ما زیاد است و از طرفی نگهبان خاصی هم برای حفاظت از این بناها نداریم، حوادثی از قبیل سرقت متعلقات ، کتیبه ها و درهای بناها دور از ذهن نیست.

■ سه شنبه بازار در کاروانسرا

اصغر خور محمدی، رئیس شورای اسلامی روستای رباط سفید درباره وضعیت این کاروان سرا به خراسان گفت: برای جلوگیری از تخریب قدیمی دیوار این کاروان سرا بارها نامه نگاری کردیم تا بالاخره دو سال قبل میراث فرهنگی اقدام به مرمت آن کرد.وی که خود عضو انجمن مردم نهاد میراث فرهنگی هم است اضافه کرد: ما اهالی روستا یک در بر ورودی رباط سفید نصب کردیم اما هنوز هم در این بنای تاریخی فوتبال بازی می کنند و علاوه بر آن این محل به سه شنبه بازار هم تبدیل شده است و دست فرو ش ها با خودروهای خود وارد رباط می شوند.وی درباره ساخت سکوهای تماشاگران داخل این کاروان سرا افزود: اگر ما این سکوهای سیمانی را برای تماشاگران نمی ساختیم تا حالا دیوار های رباط فرو ریخته بود.رئیس شورای روستای رباط سفید افزود: دهیاری و اهالی روستا توان تأمین هزینه بازسازی این رباط را ندارند و گرنه ما آرزو ی مان تغییر کاربری بهینه این بناست تا گردشگران نیز به خوبی از آن استفاده کنند.

تخفیف ویژه نوروز
فقط تا پایان اسفندماه
فرصت دارید از تخفیف
ویژه برخوردار شوید
دفتر پیشخوان دولت
گلبهار پذیرش اشتراک
و آگهی روزنامه
خراسان آدرس محل
جدید : گلبهار بلوار
پرند - نبش پرند۳
دفتر پیشخوان دولت
تلفن : ۰۹۳۰۸۳۲۳۴۴۴
۳۸۳۲۳۴۴۴-۳۸۳۲۶۶۶۶
۹۴۴۹۹۳۵۳/ش